

Vad krävs för en rättvis klimatomställning?

Landsorganisationen i Sverige

Klimatkrisen är redan här. Omställningen till ett hållbart samhälle är akut.

Alla påverkas av att klimatet förändras. Men det är arbetare och låginkomsttagare som drabbas hårdast och som dessutom har svårast att göra något åt det. Samtidigt är det LO-förbundens medlemmar som står i frontlinjen när vägar rämningar, tåg spårar ur eller äldreboendet blir för varmt. Det är varken tryggt eller rättvist. Därför kräver LO politik för en rättvis klimatomställning.

Rättvis klimatomställning handlar om att jämlikheten ska öka samtidigt som vi ställer om. Vinsterna från omställningen ska komma vanligt folk till del samtidigt som kostnaderna ska fördelas efter förmåga. Klimatpolitiken ska utformas efter människors olika

förutsättningar och ansvar. 78 procent av svenskarna vill att vi ska göra samhället mer miljövänligt. Men viljan minskar om det innebär att enskilda får bära orimligt stora kostnader. Ska svenskarna acceptera klimatpolitiska åtgärder måste dessa

vara rättvisa. Men det räcker inte. För att vi ska känna oss trygga när stora förändringar sker krävs en välfärd som fungerar och ett rättvist fördelat välstånd.

Klimatomställningen leder till stora förändringar på arbetsmarknaden

Få svenska jobb väntas försvinna i omställningen, men många kommer att förändras. Det sker när vi tillverkar elbilar i stället för bensin- och dieselmotorer, när handeln ställer om till mer återbruk och när vi bygger mer i trä. Omställningen kan också skapa många nya jobb. Mellan 100 000 till 250 000 jobb kan skapas i Sverige inom till exempel energieffektivisering av bostäder, utbyggnad av förnybar energi, utökad kollektivtrafik, tillverkning av batterier och ökad återvinning. Men det kräver att svenska företag får möjlighet att fortsätta ligga långt fram i omställningen.

Rättvis omställning innebär att de jobb som skapas är lika bra eller bättre än de jobb som försvinner, att alla kan känna sig trygga i förändringen och att de som idag är arbetslösa får bli en del av omställningen.

För en rättvis omställning av arbetsmarknaden krävs:

1. Att näringslivet får bra förutsättningar att ställa om. Bland annat behövs en snabb utbyggnad av fossilfri el, satsningar på cirkulär ekonomi och investeringar i transportinfrastruktur.
2. Att svenska ungdomar får den kompetens som behövs i omställningen. Utveckla gymnasieprogrammen och gör de yrkesförberedande programmen mer attraktiva.
3. Att det är lätt att byta yrke och vidareutbilda sig. Det kräver fler utbildningsplatser inom yrkesvux, yrkeshögskolan och folkhögskolans yrkesprogram och fler korta kurser vid universitet och högskolor.
4. Att de som idag är arbetslösa eller blir av med arbetet i omställningen ska kunna få arbete i ett bristyrke. Stärk arbetsmarknadspolitiken och satsa på arbetsmarknadsutbildningen.
5. En arbetslöshetsförsäkring som ger bättre skydd. Ingen ska ensam behöva bära kostnaden för arbetsmarknadens omställning.
6. Mer investeringar i bostäder, goda pendlingsmöjligheter, välfärd och samhällsservice. Fler ska kunna och vilja flytta dit där nya arbetstillfällen växer fram.
7. Krafttag mot arbetslivskriminaliteten för att arbetstagare inte ska fara illa. En snabb omställning är nödvändig men innebär risk för att oseriösa och kriminella aktörer utnyttjar arbetstagare och konkurrerar ut företag med höga klimatambitioner.
8. Fokus på arbetsmiljön. Klimatomställningen medför nya processer, metoder och material inom många branscher. Kunskapen om arbetsmiljörisker kopplade till omställningen behöver öka.

Alla måste få möjlighet att ställa om oavsett var man bor eller hur mycket man tjänar

De senaste fyrtio åren har inkomstskillnaderna ökat kraftigt i Sverige. En del har råd med dyrare bensin och höga elräkningar, att köpa elbil eller tilläggsisolera sin bostad. Men många har det inte. Vi måste alla ställa om. Men höginkomsttagare släpper ut mer än andra och måste därför minska sina utsläpp mer. De har också möjlighet att bära en större del av omställningens kostnader.

Idag ökar resor och boende ojämlikheten. Där det är billigt att resa är det ofta dyrt att bo. Kollektivtrafiken är inte anpassad för den som jobbar tidiga mornar eller nattpass, och en elbil är dyr. Energieffektivisering av bostaden kan få ner el- och uppvärmningskostnaderna, men kräver ofta stora investeringar som många inte har råd med. Det är alltså svårt för många att minska sina utsläpp på egen hand. Samhället behöver investera i att omställningen ska fungera för alla.

För en rättvis omställning för hushållen krävs:

1. Upprustning och utbyggnad av kollektivtrafiken och järnvägen. Kollektivtrafiken behöver bli mer rättvis och tillgänglig, särskilt på landsbygden, i mindre orter, i städers ytterområden och för dem som arbetar utanför kontorstid.
2. Att många fler får råd med elbil. Även med stora investeringar i kollektivtrafik och service kommer många fortfarande behöva bil. Fler behöver få råd att köpa en elbil och möjligheten att ladda bilen behöver bli bättre.
3. Att det blir lättare att ta sig till affären och vårdcentralen och sköta sina ärenden och studier på distans. Det kräver investeringar i bättre uppkoppling, service och möjligheter att gå och cykla i hela landet. Så minskar behovet av transporter samtidigt som jämlikheten ökar.
4. Rimliga och stabila kostnader för uppvärmning genom en snabb utbyggnad av fossilfri el och stöd till energieffektivisering.
5. En aktiv bostadspolitik som gör det möjligt att bygga både klimatsmart och tillräckligt billigt. Så kan vi komma i kapp med Sveriges eftersatta bostadsförsörjning samtidigt som vi minskar utsläppen.
6. Trygg livsmedels- och dricksvattenförsörjning när klimatet förändras. Risken är annars att vi kommer att se stora prisökningar på mat och vatten i klimatförändringarnas spår.

Landsorganisationen i Sverige

Den här rapporten är en kortversion.
Rapporten i sin helhet kan hämtas
som pdf-dokument på LOs hemsida,
via QR-koden ovan eller beställas från
LO-distribution: lo.se/distribution.

© Landsorganisationen i Sverige, 2023
Text: Anna Almqvist och Marika Palmér Rivera
Form: Pushing Buttons, pushingbuttons.se
Tryck: Bantorget Grafiska AB, Stockholm 2023
ISBN: 978-91-566-3637-0
LO 2023 250

